

Kennedy, Reagan, Obama og frihed for alle

Kæmper Vesten med USA i spidsen virkelig for fred og retfærdighed eller kæmper vi blot for at sikre vores egne interesser? Og kan man overhovedet kæmpe for frihed i alliance med autokratiske regimer, absolutte monarkier og diktaturer? "In applying US foreign policy we can never operate as if the world as it is doesn't exist," sagde President Barak Obama til Fareed Zakaria søndag den 31/1 – 2015. Der er strategiske alliancer, men "the trend line" hersker der ikke tvivl om: USA vil altid presse på for reformer.

Undfanget i frihed

Undfanget i frihed og forpligtet på idéen om at alle (mænd) er skabt lige. Det er historien om USA siden Præsident Lincoln for 151 år siden talte ved Gettysburg. Det var midt i borgerkrigen, en krig, Lincoln opfattede som styrkeprøve på, hvor holdbart et samfund bygget på idealer om frihed og lighed er. Og det var 87 år efter Uafhængighedserklæringen, eller altså undfangelsen, som Lincoln kaldte det.

187 år efter Uafhængighedserklæringen og 98 år efter

Gettysburgtalen mindede J.F. Kennedy amerikanerne om, at denne frihedens arv vil amerikanerne altid være forpligtet på:

"Enhver nation bør vide, hvad enten den vil os det godt eller skidt, at vi vil betale en hvilken som helst pris, bære enhver byrde og møde enhver trængsel, støtte enhver ven og bekæmpe enhver fjende for at sikre at friheden overlever og trives."

Og så var det, han opfordrede sine landsmænd til at overveje, hvad de selv kunne gøre for at føre denne frihedens fakkelt videre, men han gjorde mere end det, han appellerede til os alle om at overveje det spørgsmål:

"Mine medborgere I verden, spørg ikke hvad Amerika vil gøre for dig, men spørg om, hvad vi kan gøre for menneskehedens frihed."

Det er smukke ord hele vejen igennem, og det er interessant, at han appellerer til et VI – et globalt vi, til den globale medborger. Friheden er ikke noget en enkelt nation eller en enkelt person kan forsvare – skønt vi konstant ser den tanke fremstillet i diverse superheltehistorier (eller religioner). For Kennedy bliver kampen for frihed, lighed og retfærdighed en kollektiv opgave.

Verdensborgeren og Cubakrisen

Her kan man vælge at se en linje tilbage til præsident Woodrow Wilson, som efter afslutningen på 1. Verdenskrig foreslog at oprette et Folkenes Forbund, det, der efter 2. Verdenskrig blev etableret som Forenede Nationer (FN). Men i den forbindelse er det vigtigt at holde sig for øje, at sammen Wilson i sin *History of the American People* fra 1902 talte for våbenført udvidelse af det amerikanske marked, såfremt det ikke kunne lade sig gøre uden våben (Mishra side 171).

Udsnit fra "East Side Gallery", Berlinmuren. Foto af Lars Andreassen

Men årene er gået. De store varme krige er afløst af den kolde, Cubakrisen overstået, men snart skal gløderne blusse op i proxykrige rundt omkring på kloden. Kennedy holder sin store "Peace speech" i juni 1963 på American University og rejser kort efter til Irland, hvor han igen taler om denne fred, og om hvor vigtigt det er, at alle nationer – også de små – bakker om projektet.

"[...] Jeg taler her for at minde enhver anden af de små nationer om, at også de, kan og må hjælpe til med at skabe verdensfred. Også de, såvel som os alle, er afhængige af de Forenede Nationer til at skabe sikkerhed, for at skabe lige muligheder for at blive hørt, og for udviklingen mod en verden, hvor mangfoldigheden er sikret." (Sachs 2013:103).

Vi elsker Kennedy i Europa, vi ser ham som forhandlingernes og fredens amerikanske præsident. Det var ham, der sammen med Khrustjov indledte atomvåben-nedrustningerne. Men Kennedy vidste, at ord ikke kan stå alene – lige så lidt, som våben

alene kan løse problemer. Og det var Kennedy, der gav grønt lys til invasionen på Cuba for at vælte Fidel Castro, det var ham, der øgede det amerikanske atomvåbenarsenal med 9.000 spræghoveder, så man havde 25.000 flere end Sovjetunionen, og opstillede mellemdistanceraketter i Tyrkiet og Italien.

I sin TV-transmitterede [cubakrisetale](#) fra den 22. oktober 1962 mindede Kennedy den amerikanske befolkning om, hvordan ingen reagerede hårdt mod Hitlers oprustning i 1930'erne, hvorefter han tilkendegav, at han hellere ville æde aske end leve i ufrihed:

"Vi vil ikke helt unødvendigt risikere en verdensomspændende atomkrig, hvor sejrens frugter blot vil være smagen af aske – på den anden side vil vi ikke trække os fra den risiko, hvis det viser sig at være nødvendigt."

Due, høge og duehøge

Duen Kennedy var måske en vaskeægte høg. Var høgen Ronald Reagan så en due? Reagan var ifølge koldkrigshistorikeren John Lewis Gaddis den første amerikanske præsident, der åbent talte om en atomvåbenfri verden. Men der, hvor jeg færdedes i de dage, Reagan herskede, var der ingen tvivl om, at Reagan var komplet idiot – og de amerikanere, der havde stemt på ham ligeså – radiovært og reklameskuespiller. Var han ikke ved at sætte verdensfreden over styr, da han højt og flot i 1981 erklærede kommunismen som et mærkeligt kapitel i menneskehedens historie, ikke blot brød nedrustningsaftalerne, men smadrede terrorbalancen ved at indlede stjernekrigsprojektet og nedkalde et nyt våbenkapløb over verdens hårdtprøvede og skræmte befolkninger.

Eller også så Reagan tingene mere klart end de fleste andre. Han vidste – eller satsede på – at Sovjetunionens økonomiske politik var så forfejlet, at de ganske enkelt ikke havde råd til et modsvar. Et styre uden legitimitet vil ikke i længden kunne stå sig imod en legitim kæmpe med retten på sin side; er det sådan, vi skal forstå, Reagans ord, da han efter sin tiltrædelse (og med behørig reference til Churchills "[Jerntæppet](#)" fra 1946) talte til det engelske parlament:

"Fra Stettin i Østersøen til Varna ved Sortehavet har de regimer, der er indsat af totalitarismen, haft over 30 år til at skaffe sig legitimitet. Men ingen – ikke ét af regimerne – har endnu turdet risikere at afholde frie valg. Regimer plantet med bajonetter slår ikke rødder." (Gaddis 2005:284)

Jeg gætter på, at læseren kender [Reagans berømte ord](#) fra Brandenburger Tor til Gorbatsjov fra juli 1987, men der var mere i den tale end selve appellen om at bryde den ikoniske manifestation af Jerntæppet, der skar sig gennem Berlin og delte Europa, hvorfor det her er værd at citere lidt mere fra talen:

"Vi byder forandring og åbenhed velkommen; for vi tror på, at frihed og tryghed er to sider af samme sag, at øget menneskelig frihed kun styrker målet om fred i verden. Der er en ting, sovjetterne kan vise os, som vil være umisforståeligt, og som på dramatisk vis yderligere vil bane

vejen mod frihed og fred.

Generalsekretær Gorbatsjov, hvis du vil fred, hvis du vil fremgang for Sovjetunionen og Østeuropa, hvis du vil frigørelse: Kom her ned til denne port [Brandenburger Tor]! Hr. Gorbatsjov, åben denne port! Hr. Gorbatsjov, riv denne mur ned!

Jeg forstår frygten for krig og smerten ved den deling, dette kontinent er påvirket af. Og jeg lover jer, at mit land vil hjælpe jer med at overkomme disse byrder. Under alle omstændigheder, må vi i vesten stå imod sovjetisk udvidelse. Derfor må vi opretholde et uangribeligt forsvar, men stadigvæk er det freden, vi søger, og derfor må vi på begge sider bestræbe os på, at reducere mængden af våben.”

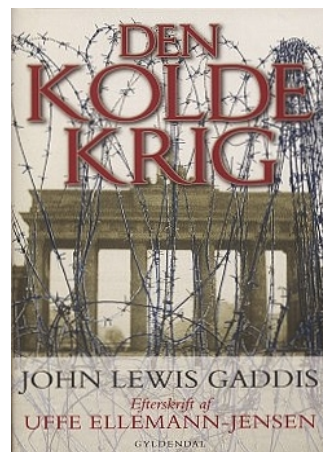
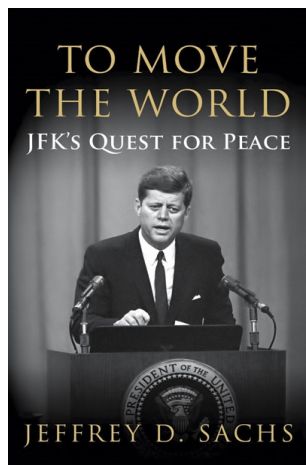
Obama i den Postamerikanske verden

Hvis Obama havde grebet militært ind imod Syriens Assad, havde han – formodentlig – mistet muligheden for at fortsætte atomforhandlingerne med Iran. Derfor kunne han ikke holde linjen over for Syrien diktator Bashir al-Assad rød og fuldt optrukket.

Det stod allerede klart efter hans 2009-tale i Kairo, hvor han sagde:

”Det star klart for enhver impliceret at vi er nået til at afgørende punkt, når det drejer sig om atomvåben. Det handler ikke blot om Amerikas interesser. Det handler om at forhindre et atomvåbenkapløb i Mellemøsten, som kan føre den region og verden ind på et særdeles farligt spor.”

Skønt USA fortsat og længe endnu vil være den ubetvivleligt største militærmagt, er det begrænset hvad den kan benytte militæret til. Det afspejler borgerkrigen i Syrien og konflikten i Ukraine. Ikke svaghed, men en global magtforskydning, og – hvad vil alle kan være glade for – en svækkelse af militæret som magtmiddel.

I en af Obamas seneste store taler, den fra West Point i maj 2014, holdt han næsen i det spor Kennedy lagde ud efter Cubakrisen, og forsikrede om, at freden er et kollektivt, internationalt projekt og ikke en Pax-americana. Og det er den udenrigspolitiske linje, Obama blev valgt på (i det omfang selvfølgelig, at hans vælgere interesserede sig for udenrigspolitik).

I 2008, under sin kampagne, sagde Obama således, mens han stod

ved Brandenburger Tor og skuede ned ad Strasse des 17. juni (hvilket vil sige på den modsatte side af muren, end hvor Reagan holdt sin tale):

“I borgere I Berlin – I verdens befolkning – størrelsen på vores udfordringer er store. Og vejen fremad bliver lang. Men jeg står foran jer for at fortælle jer, at I er arvinger til kampen for frihed. Vi er mennesker med et usandsynligt håb. Lad os, med blikket rettet mod fremtiden, og fasthed i vores hjerter, huske denne historie, leve op til vort ansvar, og endnu engang genskabe verden.”

Jeg gætter på, at også Obama er en duehøg. I forbindelse med Ukraine-krisen og forholdet til Rusland [sagde han til Fareed Zakaria den 31/1 2015](#), at de ikke vil forlade diplomatiets vej. Det er mens kongressen diskuterer, hvordan Ukraine kan hjælpes med våben, mens NATO opretter nye enheder i Ruslands grænselände ([se punkt 5](#)), og mens [Kansler Angela Merkel og Præsident Francois Hollande er på vej til President Vladimir Putin for at forhandle](#). Og han glemte ikke at minde Putin om NATO-eden.